

Regional demokrati

Sammanfattning

I betänkandet behandlas ett antal motioner från allmänna motionstiden 2005, som avser olika aspekter på regionalisering.

Utskottet avstyrker samtliga motioner med hänvisning till främst Ansvarskommitténs arbete. En reservation (c) och ett särskilt yttrande (kd) har lämnats.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Utskottets överväganden	5
Regionalisering	5
Reservation	9
Regionalisering (c)	9
Särskilt yttrande	11
Regionalisering (kd)	11
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	12
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2005	12

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Regionalisering

Riksdagen avslår motionerna

2005/06:K207 av Rolf Gunnarsson (m),

2005/06:K220 av Peter Danielsson och Tobias Billström (båda m) yrkandena 1 och 2,

2005/06:K279 av Cecilia Widegren m.fl. (m) yrkandena 1–3,

2005/06:K325 av Else-Marie Lindgren och Torsten Lindström (båda kd),

2005/06:K402 av Jörgen Johansson (c) yrkandena 1–4,

2005/06:K403 av Åsa Torstensson och Claes Västerteg (båda c),

2005/06:K417 av Agne Hansson och Johan Linander (båda c),

2005/06:K422 av Stefan Attefall m.fl. (kd),

2005/06:K445 av Maud Olofsson m.fl. (c) yrkandena 1, 2, 5 och 7–9,

2005/06:N304 av Anna Grönlund Krantz m.fl. (fp) yrkande 1,

2005/06:N380 av Carl-Erik Skårman och Cecilia Widegren (båda m) yrkande 7,

2005/06:N439 av Per Bill m.fl. (m) yrkande 10,

2005/06:N474 av Lars Lindblad m.fl. (m, fp, kd, c) yrkande 2 och

2005/06:A309 av Maud Olofsson m.fl. (c) yrkande 3.

Reservation (c)

Stockholm den 31 januari 2006

På konstitutionsutskottets vägnar

Göran Lennmarker

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Göran Lennmarker (m), Göran Magnusson (s), Barbro Hietala Nordlund (s), Pär Axel Sahlberg (s), Inger Jarl Beck (s), Mats Einarsson (v), Anders Bengtsson (s), Henrik S Järrel (m), Helene Petersson (s), Helena Bargholtz (fp), Kerstin Lundgren (c), Billy Gustafsson (s), Nils Fredrik Aurelius (m), Karin Åström (s), Gustav Fridolin (mp), Liselott Hagberg (fp) och Helena Höij (kd).

Redogörelse för ärendet

Ärendet består av ett antal motioner från allmänna motionstiden 2005 som rör regionalisering i olika avseenden.

De i betänkandet upptagna motionsförslagen rör frågor som konstitutionsutskottet har behandlat och avstyrkt tidigare under mandatperioden, senast i betänkandena 2004/05:KU7 Förlängd försöksverksamhet med ändrad regional ansvarsfördelning i Skåne län och Västra Götalands län, 2004/05:KU13 Författningsfrågor – förenklad ordning, 2004/05:KU23 Författningsfrågor och 2002/03:KU18 Frågor om regional demokrati. Några av motionsförslagen har under mandatperioden behandlats av socialutskottet, senast i betänkande 2004/05:SoU10 Hälso- och sjukvårdsfrågor m.m.

Utskottets överväganden

Regionalisering

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker samtliga motioner med hänvisning till tidigare ställningstaganden, där utskottet hänvisat till pågående beredning, främst Ansvarskommitténs pågående arbete.

Jämför reservation (c) och särskilt yttrande (kd).

Gällande ordning

För regional samverkan finns olika former. I Skåne län och Västra Götalands län pågår försöksverksamhet med ändrad regional ansvarsfördelning, i Skåne län sedan den 1 juli 1997 och i Västra Götalands län sedan den 1 januari 1999. Verksamheten regleras huvudsakligen i lagen (1996:1414) om försöksverksamhet med ändrad regional ansvarsfördelning, fortsättningsvis benämnd försökslagen. För landet i övrigt finns möjligheten till regional samverkan enligt lagen (2002:34) om samverkansorgan i länen, som trädde i kraft den 1 juli 2002 (prop. 2001/02:7, bet. 2001/02:KU7, rskr. 2001/02:138).

Den regionala ansvarsfördelningen i Skåne län och Västra Götalands län enligt försökslagen grundas på riksdagsbeslut under riksmötet 1996/97 (prop. 1996/97:36, bet. 1996/97:KU4, rskr. 1996/97:77 och prop. 1996/97:108, bet. 1996/97:BoU13, rskr. 1996/97:228). Försökslagen har begränsad giltighetstid. Den var till en början bestämd att gälla t.o.m. utgången av år 2002, men giltighetstiden förlängdes genom riksdagsbeslut i början av år 2002 i fråga om Skåne län och Västra Götalands län t.o.m. utgången av år 2006 (prop. 2001/02:7, bet. 2001/02:KU7, rskr. 2001/02:138, SFS 2002:41). Till och med utgången av år 2002 bedrevs försöksverksamhet enligt försökslagen även i Kalmar län och Gotlands län.

Försöksverksamheten enligt försökslagen innebär att det sektorsövergripande regionala utvecklingsansvaret har förts över från länsstyrelserna till regionala självstyrelseorgan i länen.

Självstyrelseorganen utgörs i de nuvarande försökslänen av landstingsfullmäktige, som är ett direktvalt organ. Landstingsfullmäktige och landstingsstyrelsen får med stöd av försökslagen betecknas regionfullmäktige respektive regionstyrelsen. Försöksverksamheten innebär i dessa län således att landstingen tillförs nya uppgifter avseende regional utveckling.

Utom i försökslagen finns regler av betydelse för försöksverksamheten i ett antal förordningar, såsom förordningen (2002:864) med länsstyrelseinstruktion, förordningen (2003:595) om regionalt utvecklingsarbete och förordningen (1998:305) om försöksverksamhet med ändrad fördelning av statsbidrag till regional kulturverksamhet och i olika regeringsbeslut.

Samverkansorganen enligt lagen (2002:34) om samverkansorgan i länen utgörs av kommunalförbund där samtliga kommuner i länet är medlemmar och där landstinget kan vara medlem. Samverkansorganen utarbetar program för länets utveckling och samordnar utvecklingsinsatser i länet för att genomföra programmet. De har befogenhet att besluta om länsplaner för regional infrastruktur och om vissa statliga medel för regional utveckling. De har också ansvaret för utveckling och förankring av tillväxtprogram.

På Gotland bedrivs också en försöksverksamhet med vidgad samordnad länsförvaltning enligt lagen om sådan verksamhet (SFS 1997:1144). Lagen gäller till utgången av år 2006. Verksamheten innebär att länsarbetsnämnden och skogsvårdsstyrelsen inordnas i länsstyrelsens organisation.

Regler för fördelningen av kulturpolitiska medel har meddelats i förordningen (1998:305) om försöksverksamhet med ändrad fördelning av statsbidrag till regional kulturverksamhet. Förordningen har upphört att gälla men skall tillämpas på det regionala självstyrelseorganet i Skåne län t.o.m. utgången av år 2006.

Pågående utredningar

Ansvarskommittén (Fi 2003:02, dir. 2003:10 och 2004:93), som är parlamentariskt sammansatt, har i uppdrag att se över strukturen och uppgiftsfördelningen inom samhällsorganisationen.

Ansvarskommittén har i en första etapp identifierat, belyst och övergripande analyserat de samhällsförändringar som inverkar på och skulle kunna föranleda förändringar av strukturen och uppgiftsfördelningen i relationen mellan staten, landstingen och kommunerna samt identifierat, belyst och övergripande analyserat de samhällsförändringar som inverkar på och skulle kunna föranleda förändringar av strukturen och uppgiftsfördelningen i relationen mellan regeringen och de statliga förvaltningsmyndigheterna. Kommittén har redovisat det uppdraget i delbetänkandet *Utvecklingskraft för hållbar välfärd* (SOU 2003:123).

I en andra etapp har kommittén i uppdrag att analysera och bedöma om strukturen och uppgiftsfördelningen inom staten och mellan staten, landstingen och kommunerna behöver förändras. Syftet är dels att förbättra samhällsorganisationens möjligheter att hantera framtidens välfärdsåtaganden och bidra till ökad tillväxt inom ramen för hållbar utveckling, dels att förbättra medborgarnas möjligheter till inflytande, insyn och ansvarsutkrävande genom att skapa en tydligare samhällsorganisation. Kommittén skall där den finner det motiverat föreslå förändringar. I uppdraget ingår att analysera och vid behov föreslå förändringar av hälso- och sjukvårdens struktur och nuvarande uppgiftsfördelning mellan staten, landstingen och

kommunerna samt att lämna förslag på hur ansvaret för uppgifter med anknytning till regional utveckling skall fördelas mellan staten och den kommunala nivån. I kommitténs uppdrag ingår att analysera och lämna förslag avseende försöksverksamheten med ändrad regional ansvarsfördelning i Skåne och Västra Götalands län.

Kommittén skall analysera och lämna förslag på hur ansvaret för uppgifter med anknytning till regional utveckling, inklusive regionalt samarbete över nationsgränser, skall fördelas mellan staten och den kommunala nivån. I det uppdraget ingår att bedöma för- och nackdelar med en direkt respektive indirekt vald regional nivå med ansvar för regionala utvecklingsfrågor. Kommittén skall också överväga om den regionala nivån kan se olika ut i skilda delar av landet när det gäller fördelningen av ansvar för uppgifter med anknytning till regional utveckling.

Utgångspunkten för kommitténs arbete skall vara en välfärd på lika villkor och efter behov och som styrs demokratiskt och är solidariskt skattefinansierad. Kommittén skall utifrån ett medborgarperspektiv i alla delar av sitt uppdrag analysera och definiera praktiskt tillämpbara principer av begreppet likvärdighet.

Kommittén skall redovisa resultaten av sitt arbete senast den 28 februari 2007.

Grundlagsutredningen (Ju 2004:11, dir. 2004:96), också parlamentariskt sammansatt, har till uppdrag att göra en samlad översyn av regeringsformen. Grundlagsutredningen skall på lämpligt sätt samråda med Ansvarskommittén. Utredningsuppdraget skall redovisas senast den 31 december 2008.

Gränskommunutredningen (Ju 2001:05, dir. 2001:39) har haft i uppdrag att undersöka de rättsliga förutsättningarna för att svenska kommuner skall kunna samarbeta med finska och andra utländska kommuner i gemensamma offentligt rättsliga samarbetsorgan. Utredningen överlämnade i oktober 2002 sitt betänkande Ett internationellt kommunalförbund (SOU 2002:84) med bilagedel (SOU 2002:85). Utredningen framhöll att det för att ett internationellt kommunalförbund skulle kunna bildas – med hänsyn till reglerna i 10 kap. regeringsformen och folkrättsliga principer – krävs att det sker genom en internationell överenskommelse och att kommunalförbundets befogenheter skall anges i överenskommelsen. Betänkandet har remissbehandlats och mötts av omfattande kritik. Arbetet med frågan pågår fortfarande inom Regeringskansliet. Efter kompletterande utredning, som pågår, skall en departementspromemoria utarbetas, och även denna skall enligt planeringen remissbehandlas.

Motionerna

Samtliga motioner som anges i förteckningen över behandlade förslag avser frågor om regionalisering i olika avseenden.

Tidigare bedömning

Utskottet behandlade motioner om regionalisering senast i betänkande 2004/05:KU7 Förlängd försöksverksamhet med ändrad regional ansvarsfördelning i Skåne län och Västra Götalands län. I betänkandet behandlades regeringens förslag om att försöksverksamheten skulle fortgå t.o.m. år 2010. Utskottet delade regeringens uppfattning att Ansvarskommitténs samlade bedömning av den regionala nivåns struktur och uppgiftsfördelning inte borde föregripas och att den pågående försöksverksamheten borde fortsätta i den omfattning som gällde. Ett antal motioner, vari begärdes tillkännagivanden om permanentning och förändring av försöksverksamheten, avstyrktes av utskottet med hänvisning till att resultatet av Ansvarskommitténs arbete borde avvaktas, och utskottet fann något ytterligare uppdrag till kommittén inte vara påkallat. – Företrädaren för Centerpartiet reserverade sig för en permanentning av den pågående försöksverksamheten och för tilläggsdirektiv till Ansvarskommittén att lägga fram förslag om en fortsatt regionalisering av Sverige. – Företrädarna för Folkpartiet liberalerna och Kristdemokraterna lämnade särskilda yttranden, där de förklarade att de avstod från att reservera sig med hänvisning till Ansvarskommitténs arbete.

Frågan om kommunal samverkan över nationsgränserna behandlades senast i utskottets betänkande 2002/03:KU18. Utskottet avstyrkte föreliggande motioner med hänvisning till pågående beredning av Gränskommunutredningens förslag.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vidhåller sin tidigare bedömning att resultatet av Ansvarskommitténs arbete bör avvaktas och att något ytterligare uppdrag till kommittén inte är påkallat. Utskottet avstyrker med denna bedömning samtliga här behandlade motioner.

Reservation

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer.

Regionalisering (c)

av Kerstin Lundgren (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i denna reservation. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2005/06:K402 av Jörgen Johansson (c) yrkandena 1 och 4,

2005/06:K445 av Maud Olofsson m.fl. (c) yrkandena 1, 2, 5 och 7–9 samt

2005/06:A309 av Maud Olofsson m.fl. (c) yrkande 3,

bifaller delvis motionerna

2005/06:K207 av Rolf Gunnarsson (m),

2005/06:K220 av Peter Danielsson och Tobias Billström (båda m) yrkandena 1 och 2,

2005/06:K325 av Else-Marie Lindgren och Torsten Lindström (båda kd),

2005/06:K402 av Jörgen Johansson (c) yrkandena 2 och 3,

2005/06:K403 av Åsa Torstensson och Claes Västerteg (båda c),

2005/06:N304 av Anna Grönlund Krantz m.fl. (fp) yrkande 1,

2005/06:N439 av Per Bill m.fl. (m) yrkande 10 och

2005/06:N474 av Lars Lindblad m.fl. (m, fp, kd, c) yrkande 2 och

avslår motionerna

2005/06:K279 av Cecilia Widegren m.fl. (m) yrkandena 1–3,

2005/06:K417 av Agne Hansson och Johan Linander (båda c),

2005/06:K422 av Stefan Attefall m.fl. (kd) och

2005/06:N380 av Carl-Erik Skårman och Cecilia Widegren (båda m) yrkande 7.

Ställningstagande

Som anförs motionsvis anser Centerpartiet att den samhällsform som bäst tillgodoser ett starkt skydd för det lokala självstyret med regional och nationell handlingskraft är federalism, dvs. delad suveränitet mellan flera olika nivåer. Det borde enligt min uppfattning vara en självklarhet att de frågor som hanteras på regional nivå också beslutas på regional nivå.

Ett steg mot en väl fungerande regional tillväxtpolitik är att samla huvudansvaret för insatserna på den regionala nivån under en enda mer kraftfull aktör, samtidigt som staten koncentrerar sig på en nationell tillväxtpolitik.

Det viktiga är att ett regionalt organ har legal, administrativ och finansiell möjlighet och skyldighet att vid behov sätta den egna regionens utvecklings- och tillväxtförutsättningar framför enskilda sektorsintressen.

Centerpartiet vill skapa kraftiga incitament för att främja bildandet av regioner genom att de regioner som redan finns, Skåne och Västra Götaland, ges befogenhet över sjukvård, näringslivspolitik, ansvar för infrastruktur, arbetsmarknadspolitik, kulturpolitik samt huvudmannaskap för högskolor och universitet. De regioner som bildas skall, sedan de åtagit sig de regionala uppgifterna, kunna få samma befogenheter. I takt med att Sverige regionaliseras måste länsstyrelsernas roll omdefinieras och renodlas. Därigenom får landshövdingeämbetet ett helt nytt innehåll och bör kunna avskaffas i sin nuvarande form.

För att effektivisera statens och regionens kontakter och möjliggöra för ett regionalt övertagande av vissa tillväxtorienterade myndighetsuppgifter, som viss näringslivspolitik, arbetsmarknadspolitik etc., bör regionala tillväxtkontor i statlig regi bildas över hela landet. Region Skåne och Västra Götalandsregionen bör redan nu ges möjlighet att överta dessa tillväxtorienterade myndighetsuppgifter. Efter hand som regioner bildas skall dessa ges huvudmannaskap över tillväxtkontoren och de frågor som tillväxtkontoren hanterar.

Kommuners och regioners verksamhet måste i första hand bygga på att de har beskattningsrätt, inte på stödpengar från staten eller EU. Stöd, som EU:s strukturstöd, bör skötas av regionerna fullt ut, och makten över naturresurser och mark måste tas upp för diskussion – makt och resurser måste följas åt.

Det anförda bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Särskilt yttrande

Regionalisering (kd)

Helena Höij (kd) anför:

Subsidiaritetsprincipen skall enligt Kristdemokraternas uppfattning vara central i arbetet för en relevant maktindelning mellan olika vertikala nivåer i samhället. Det en gemenskap på ett ändamålsenligt sätt kan sköta skall den också få sköta, och överordnade gemenskaper har skyldighet att stödja där så behövs. Detta stöd måste respektera de enskilda människornas rättigheter och gemenskapernas eget kompetensområde.

Kristdemokraterna har stött de regionförsök som genomförts och verkat för att verksamheten som den utformats i Skåne län och Västra Götalands län med direktvalda regionfullmäktige skall utvidgas till hela landet. Regionerna bör ha det huvudsakliga ansvaret för utvecklingsuppgiften på regional nivå och utgöra det regionala ledarskapet gentemot medborgarna. Kristdemokraterna har inte ändrat uppfattning i denna fråga men anser att de analyser och bedömningar som görs inom Ansvarskommittén självfallet bör beaktas, och resultatet av kommitténs arbete bör inte föregripas. Jag har därför inte anledning att reservera mig i detta betänkande.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2005

2005/06:K207 av Rolf Gunnarsson (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om avveckling av landstingen.

2005/06:K220 av Peter Danielsson och Tobias Billström (båda m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att försöket med utökat regionalt självstyre i Region Skåne bör permanentas.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att utreda möjligheterna att överföra fler ansvarsområden till självstyrelseorganet i Region Skåne.

2005/06:K279 av Cecilia Widegren m.fl. (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att inleda processen att avveckla Västra Götalandsregionen och dess försöksverksamhet genom att renodla Västra Götalandsregionens ansvar till enbart hälso- och sjukvård.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att låta Västra Götalandsregionen bli försöksområde för en patientstyrd vård där patientens val styr – inte politiker som fördelar resurser till vården.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att avskaffa Västra Götalandsregionen som en direktvald politisk nivå med beskattningsrätt.

2005/06:K325 av Else-Marie Lindgren och Torsten Lindström (båda kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om ytterligare tilläggsdirektiv till Ansvarskommittén angående landstingen.

2005/06:K402 av Jörgen Johansson (c):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att kommande förändringsarbete inom hälso- och sjukvården skapas utifrån federalismens principer så att lokala och regionala särarter tas till vara.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att landstingen läggs ned.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att skyndsamt samordna hälso- och sjukvården i större regioner med syfte att tillgodose befolkningens behov av vård.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att de nybildade regionerna har demokratiskt direktvalda församlingar med egen beskattningsrätt.

2005/06:K403 av Åsa Torstensson och Claes Västerteg (båda c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att Västra Götaland, inom nuvarande regionförsök, får överta planerings- och finansieringsansvaret, (skatteväxling sker) för det regionala vägnätet.

2005/06:K417 av Agne Hansson och Johan Linander (båda c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om Kalmar län och Skåne län som pilotlän för en reformprocess för minskad detaljreglering och centralstyrning.

2005/06:K422 av Stefan Attefall m.fl. (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att ett direktvalt självstyrelseorgan bör inrättas i Stockholmsregionen.

2005/06:K445 av Maud Olofsson m.fl. (c):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regionalisera Sverige för tillväxt.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ett näringsklimat för fler och växande företag.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regionalisera Sverige underifrån.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om länsstyrelsernas nya roll.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att avlägsna hinder för gränsöverskridande regionalisering.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att makt och resurser måste följas åt.

2005/06:N304 av Anna Grönlund Krantz m.fl. (fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att tillsätta en utredning som ser över vilka beslut som kan flyttas från statlig till regional nivå.

2005/06:N380 av Carl-Erik Skårman och Cecilia Widegren (båda m):

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att utveckla vården genom att avskaffa storlandstinget Västra Götalandsregionen.

2005/06:N439 av Per Bill m.fl. (m):

10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vikten av att tillämpa subsidiaritetsprincipen.

2005/06:N474 av Lars Lindblad m.fl. (m, fp, kd, c):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att den regionala beslutskraften och beslutskompetensen bör utvidgas för Skånes del.

2005/06:A309 av Maud Olofsson m.fl. (c):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om ökad makt för regioner och kommuner enligt federalismens principer.